Pápai Páriz Ferenc emlékezete. A Pax corporis azaz „Orvos a családban”

Balla Árpád¹, Pelok Benedek-György^{1,2}

¹Pápai Páriz Ferenc Alapítvány, Székelyudvarhely

²Székelyudvarhelyi Városi Kórház, Ideggyógyászati Osztály

AUTHOR AFFILIATION

¹Pápai Páriz Ferenc Foundation,
Odorheiu Secuiesc

²Odorheiu Secuiesc Municipal Hospital,
Department of Neurology

CORRESPONDING AUTHOR

Pelok Benedek-György

Odorheiu Secuiesc Municipal Hospital,
Department of Neurology
535600 Odorheiu Secuiesc,
Bethlen Gábor str. 72
Email: pelokben@yahoo.com

ARTICLE HISTORY

Received: 9-Dec-2018

Accepted: 7-Jan-2019

DOI: 10.2478/orvtudert-2018-0015

To the memory of Pápai Páriz Ferenc. The „Pax Corporis”, a home medical book for people

ABSTRACT

We present the life, career and memory of Pápai Páriz Ferenc (1649, Dés - 1716, Nagyenyed), professor and rector of the Protestant College of Nagyenyed, the famous Transylvanian humanist, medical doctor, poet, philosopher, church historian, heraldist. He studied in Dés (now Dej, Romania), Gyulafehérvár (now Alba Iulia, Romania), Kolozsvár (now Cluj-Napoca, Romania), Marosvásárhely (now Târgu-Mureș, Romania) and Nagyenyed (now Aiud, Romania). In the spring of 1672 he set off from Nagyenyed for a pedestrian trip abroad. He admired the Treasury in Dresden, and attended medical studies in Leipzig and Heidelberg. He completed his medical studies in Basel. In 1674 he became *doctor medicus* and was elected member of the board of the medical faculty. He returned to Nagyenyed in 1675. Between 1676 and 1690 he is the physician of the court of the Transylvanian princely couple. In 1678 he got a department in the College of Nagyenyed, extended in 1680 with Greek, physics, natural sciences and medical knowledge departments. Between 1681 and 1715 he was the rector of the College. Above all he cherished peace. He was a versatile writer. His medical book written in Hungarian, the PAX CORPORIS, i.e. “the peace of the body” was printed and published at Kolozsvár in 1690. This was dedicated to the target community: “for the benefit of the stupid poor”, it substituted the physician in the family. The rules of a healthy lifestyle were formulated also. The popularity of the book was proved by those eleven editions we know about. Another great work was the Hungarian-Latin, Latin-Hungarian dictionary (Lőcse, now Levoca, Slovakia, 1708). His memory is kept by a bust and plate in the courtyard of the Protestant College of Nagyenyed. The Hungarian postal service (Magyar Posta) released a stamp on his 350th anniversary. His life, work and importance were appreciated by a number of authors across centuries. An internet search on the terms “Pápai” + “Páriz” + “Ferenc” returns an important number of hits. Many foundations and associations are dedicated to his memory.

Keywords: Pápai Páriz Ferenc, peregrination, Pax corporis, peace, memory

KIVONAT

Pápai Páriz Ferenc (1649, Dés - 1716, Nagyenyed), a Nagyenyedi Kollégium tanára, rektora, a neves erdélyi humanista, orvosdoktor, költő, filozófus, egyháztörténész, címertanászéletútját és emlékezetét mutatjuk be. Tanulmányait Désen, Gyulafehérváron, Kolozsváron, Marosvásárhelyen, Nagyenyeden végezte. Nagyenyedről 1672 tavaszán gyalog indult külföldi tanulmányútra, „bujdosásra” (1672-1675). Drezdában megcsodálta a kincstárat, Lipcsében

orvosi tanulmányokat folytatott, majd Heidelbergbe ment. Baselben fejezte be orvosi tanulmányait. 1674-ben orvosdoktorrá avatták és megválasztották az orvosi kar ülnökének. 1675-ben hazatért Nagyenyedre, ahol 1676-1690 között a fejedelmi házaspár udvari orvosa volt. 1678-ban a kollégiumban tanszéket kapott. 1680-ban beiktatták a kollégium görög, fizika, természettudományok és orvosi ismeretek tanszékére. 1681-1715 között a Kollégium rektora. Mindenek felett a békét tisztelte. Írásbelisége sokrétű volt. Jelentős a „Pax corporis” (A test békéje) című magyar nyelven írt és nyomtatásban Kolozsváron 1690-ben megjelent orvosi könyve. Ezt a művét célközönségnek, „a sok igyeleget szegények hasznokra” írta, orvost pótolta a családban. A Pax corporisban megfogalmazódtak az egészséges életmód

Míg Európában a XVII.-XVIII. század a felvilágosodás korszaka, addig Magyarhonban dúl a háború, az éhség és a járványok (pestis), az általuk okozott katasztrofális demográfiai következményekkel. Nincs egyetem, a tanulni vágyó fiatalok nyugati egyetemekre mennek tanulni, „bujdosásra”, peregrinációba indulnak. Ilyen körülmények között nevelkedett és tevékenykedett Pápai Páriz Ferenc, az erdélyi humanista, az orvosdoktor, költő, filozófus, egyháztörténész, a címertan ismerője, a Nagyenyedi Kollégium tanára. (1. ábra)

PÁPAI PÁRIZ FERENC életútja (1649-1716)

Désen született 1649. május 10-én és Nagyenyeden 1716. szeptember 10-én hunyt el, 67 évet élt. Életének latin nyelvű jelíróje bibliai eredetű volt „*Opere et Veritate...*”, azaz „Cselekedettel és valósággal”. Apja református pap, II. Rákóczi György udvarában élt lelkészként és nevelőként. A fejedelem végzetes lengyelországi kalandorhadjárata az ő életébe is beleszólt. Családjával menekülni kényszerült:

1. ábra. Maszelka János szénrajza, 2002

arany szabályai is. Nagy népszerűségét az bizonyítja, hogy mai ismereteink alapján 11 kiadást ért meg. Másik nagy munkája a Magyar-latin, latin-magyar szótár (1708, Lőcse). Emlékeztét a Nagyenyedi Kollégium udvarán mellszobor, emléktábla őrzi. Születésének 350. évfordulója alkalmából bélyeget adott ki a Magyar Posta. Életéről, munkásságáról, jelentőségéről az idők folyamán több szerző megemlékezett. Internetes keresés a „Pápai”+„Páriz”+„Ferenc” kifejezésekre nagyszámú találatot eredményez. Emlékére több alapítványt és egyesületet hoztak létre.

Kulcsszavak: Pápai Páriz Ferenc, peregrináció, Pax corporis, béke, emlékezet

Dés, Gyulafehérvár, Kolozsvár után Marosvásárhely, majd a híres nagyenyedi Bethlen Kollégium lett Pápai Páriz Ferenc tanulmányainak színhelye. A Bethlen Kollégium diákját, a kiváló tanulót (1664-1672) a kollégium önkormányzata diákvezetőnek, „contrascribának” választotta. A nagyenyedi diákot a sors korán és keményen edzette, diákként árvaságra maradt, anyját 14 éves korában, apját 17 évesen veszítette el. Nyolcéves nagyenyedi diákoskodás után, 1672 tavaszán hároméves (1672-1675) külföldi tanulmányútra, „bujdosásra”, peregrinációra indult [1]. Diákkorában szellemileg jól felkészült a külföldi tanulmányokra, nem kötelezte el magát anyagilag, hogy szabadon végezhesse tanulmányait. Tanulmányai folytatására az apai örökséget használta fel. Gyalog indult útnak, ami három hónapig tartott. Drezdában megcsodálta a kincstárat és egyéb raritásokat is. Lipcsében már tanulta a német nyelvet, mivel a kollégiumban szerzett klasszikus nyelvtudása, a görög, latin és a héber kevés volt ahhoz, hogy eligazodjon az új világban. Lipcsében beiratkozott az akadémiára, ahol orvosi stúdiumokat folytatott. Majd Marburgba és Heidelbergbe ment (1673. február-április), ahol annyira megkedvelték, hogy a filozófia tanszék professzori hivatalt ajánlották fel neki. Ezt nem fogadta el, mert az orvosi hivatást akarta folytatni. Útjának végcélja Basel volt, ahol Európa egyik leghíresebb egyetemén egészítette ki orvosi tanulmányait. 1674. szeptember 6-án megkezdődött a hosszadalmas avatási szertartás, mely keretében orvosdoktorrá avatták és megválasztották az orvosi kar ülnökének, ami nagy elismerést jelentett. Doktori értekezését Apáczai Csere Jánosnak ajánlotta „ki a tudásnak büszke forradalmát alvó szívekbe tüzzel vitte át.” [2] 1675 áprilisában elindult haza Erdélybe. Hazafelé tartva már a zürichi templomban a magyarországi protestánsok üldözéséről szóló prédikációt hallott. A pozsonyi vértörvényszék híre és a gályarabságba küldött lelkészek sorsa is tudomására jutott. Hazatérése után hamarosan

meggyőződhetett, hogy a fenyegető hírek nem voltak alaptalanok. 1675 decemberében a debreceni városi tanács felajánlotta neki a városi orvosi tisztséget. A baseli egyetem asszesszora végül is nem fogadta el a városi tanács felkérését. Elhagyta Debrecent, Kolozsvárra, majd Nagyenyedre ment. 1676-1690 között a fejedelmi házaspár, Bornemissza Anna és Apafi Mihály udvari orvosa volt. [1] 1678 szeptemberétől a nagyenyedi kollégiumban tanszéket kapott, görögöt, bölcseletet, erkölcsant oktatót, mindaddig, míg ellenségei ki nem találták, hogy mint orvos alkalmatlan az erkölcsant oktatására. 1680. január 4-én Pápai Páriz Ferencet hivatalosan beiktatták a kollégium görög, filozófia, fizika, természettudományok és orvosi ismeretek tanszékére. Ugyanakkor a fejedelemsasszony, Bornemissza Anna felkérte egy gyógyszertár létesítésére a kollégiumban. 1681-ben Pápai Páriz Ferenc professzort a Nagyenyedi Kollégium rektori tisztségével bízták meg, amit 1715-ig, mintegy 34 évig töltött be. Fejedelmi pártfogóit hamarosan elvesztette, meghalt Bornemissza Anna. Férje, Apafi Mihály búskomorra vált és csak két évvel élte túl. Bécs elérkezettnek látta az időt az erdélyi fejedelemség megszüntetésére. Lipót császár és Kolonics érsek gyarmatosító terveit olyan zsarnokok hajtották végre, mint Caraffa, az eperjesi hóhér, és a brutális Rabutin tábornok.

II. Rákóczi Ferenc szabadságharca (1703-1711) átcsap a fejedelemség területére is, aminek közvetlen következménye kétszer is (1704, 1707) Nagyenyed feldúlása, elpusztítása. A valóságban az egyik ellenséges kém megcsönkítése miatt Rabutin tábornok 1704. március 13-án parancsot adott Tiege ezredesnek a város feldúlására. Tiege a város részéről eléje járult, kegyelemért könyörgő küldöttséget nem hallgatta meg, de megparancsolta, hogy a kastélyban levő nőket és gyermekeket a főiskola udvarára vigyék. Majd katonáinak zsákmányolás végett egy órai időt adott és azután a várost több oldalról felgyújtották. [2] A lángok martalékká vált számos középület, köztük a kollégium több épülete is. Az asszonyokon és gyerekeken kívül senki nem nyert kegyelmet, több mint kétszáz menekültöt vágtak le, köztük tizenkilenc tanulóifjút is. Pápai Páriz Ferenc is elmenekült diákjai kíséretében Nagybányára. 1709-ben a Nagyenyedi Kollégium részéről felkérték hazatérésre. Hazatértekor Enyeden a kollégium helyett csak egy romhalmazt talált. Fiatalos lendülettel, a diákok segítségével elkezdtek a kollégium újjáépítését. Az újjáépítéshez pénzügyűjtéshez kezdett a professzor, olyan nagy volt a lelkesedés, hogy a város lakossága is társult az újjáépítéshez. A kollégiumnak az ösztöndíjak (alumniák)

szerzésével is megbecsülhetetlenül és meghálálhatatlanul sokat szolgált, felelevenítve a Kollégium régi kapcsolatait, elsősorban a brandenburgi stipendiumok újraindításával [3], illetve – Bod Péter szerint – holland és angol ösztöndíjak szerzésével is [2].

Az alumniák összegyűjtésénél nehezebb volt a régi fegyelem, rend, a kollégiumi szellem helyreállítása. A háborúban a szabados élethez szokott diákok nem szívesen mondtak le az italozásról. Nem tudtak megbízkozni az oktatási követelményekkel sem. Feljelentették a rektort koholt pénzügyi és anyagi természetű vádakkal. Az agg professzor nagyon elkeseredett, hiszen egész életét a közjónak szentelte. 1716. szeptember 10-én hunyt el Nagyenyeden. Sírját a Kollégium diákjai gondozzák ma is. Meg kell jegyeznünk, hogy halálának dátuma bizonytalan, a professzorok szerint május 20, a Kollégium Krónikája, az „ORIGO” szerint augusztus 20. Az irodalomban közölt életrajzi adatokban halálának időpontja szeptember 10. Haláláról megható egyszerűséggel írta Bod Péter: „Vége lett szolgálatjának és életének”. Pápai Páriz Ferenc saját magát „a béke emberének” tartotta, pályája összefoglalása lehetne saját vallomása: **„Jogaimról sokszor lemondtam, s a béke tiszteleténél semmit előbbvalónak nem tartottam, mégsem élvezhettem itt állandóan a békét”.** [2] Síremlékét a nagyenyedi temetőben 1979-ben újították fel. (2. ábra)

2. ábra. Pápai Páriz Ferenc síremléke. Felirata: «PÁPAI PÁRIZ FERENC orvosprofesszor 1649-1716 „Mint békét szerető ember hirdetem a békét munkámmal” Emlékét kegyelettel őrizzük»

PÁPAI PÁRIZ FERENC ÍRÁSBELISÉGE

Az orvoslás, a tanítás mellett egész életében írt.

1. táblázat Pápai Páriz Ferenc jelentősebb, nyomtatásban megjelent művei.

PAX ANIMAE (A lélek békéje)	Kolozsvár, 1680.	„A lélek békességéről és az elme gyönyörűségéről való trakta” (franciából lefordítja Molinaeus Péter művét).
RUDUS REDIVIVUM (Romlott fal építése)	Szeben, 1684.	Protestáns egyháztörténeti munka, melyben Bethlen Gábor és Pareus levelezését dolgozta fel.
PAX CORPORIS (A test békéje)	Kolozsvár, 1690.	azaz „Az emberi test nyavalyáinak okairól, fészkeiről, s azoknak orvoslásának módjáról való trakta”.
ARS HERALDICA (Címertan)	Kolozsvár, 1695.	„Címertan, melyet a magyar nemesség javára bocsájtott nyilvánosságra”.
PAX AULAE (Az udvar békéje)	Kolozsvár, 1696.	azaz „Bölcs Salamon egynehány válogatott reguláinak röviden való előadása”.
PAX SEPULCRI (A sír békéje)	Kolozsvár, 1698.	azaz „Idvességes és szükséges elmélkedés arról, miképpen kellessék embernek mind keresztényül élni, mind pedig idvességesen meghalni”. (fordítás németből)
DICTIONARIUM LATINO-HUNGARICUM ET HUNGARICO-LATINUM	Lőcse, 1708. (második kiadás 1767.)	Latin-magyar és magyar-latin szótár
PAX CRUCIS (A kereszt békéje)	Kolozsvár, 1710.	azaz „Szent Dávid királynak és profétának százötven zsoltári című műve”.

A szótár szerkesztését azért határozta el, mert a réginek a szókészlete elavult volt. Az újabb követelmények miatt a latin-magyar részt teljesen önállóan állította össze. A magyar-latin részt Szenczi Molnár Alberttől vette át, átdolgozta, bővítette, ezen a munkáján 15 évig dolgozott. [4] A szótár készítésénél igen nagy segítségére volt harmadik felesége, Nyírő Judit, aki diktálás után írta a megfelelő szöveget. Ezért örököztette meg a kakas, az éberség jelével együtt, megkoszorúzott fővel a szótár elején, az első, 1708-as lőcsei kiadás illusztrációjaként. (3. ábra)

Pápai Páriz Ferenc tevékenységére termékenyítőleg hatott a karteizianizmus eszmeáramlata, amely lehetővé tette egyes világi tudományok fejlődését, mint például az orvostudományét, ezért fordult az orvostudomány, a filozófia és a fizika felé. A közelmúltban került napvilágra két ismeretlen kézirat, amely a tudós karteziánus világfelfogását tükrözi. Az első címe: *Plenitudo vacui* (A légüres tér telítettsége), amelyet 1673-ban írt Heidelbergben, az ott tartózkodása alkalmával, hogy fizikai és filozófiai felkészültségét bebizonyítsa. A dolgozat Pápai Páriz Ferenc eredeti, önálló munkája, melynek alapján felkérték a Heidelbergi egyetem filozófiai tanszékének vezetésére. A felajánlást nem fogadta el, és tovább ment Bázélbe orvosi tanulmányainak folytatására [5].

A másik írása a nagyenyedi kollégiumban tartott filozófiai és fizikai előadásait tartalmazza. Címe: *Tyrocinium philosophiae verae* (Az igazi filozófia kezdete). A tankönyvjellegű kézirat, bár nem eredeti munka, mégis nagy jelentősége van, mert azt tanúsítja, mit és hogyan tanítottak abban a korban az erdélyi iskolákban. [5]

3. ábra. Dictionarium – I. kiadás, 1708, Lőcse

Kisebb terjedelmű munkái közül megemlíthjük az Egyháztörténelemről írt írását (Rudus Redivivum), azon kívül hű maradt a literatúrához is, görögül, latinul és magyarul írt alkalmi verseket.

A PAX CORPORIS első kiadása 1690-ben jelent meg. Ez az első magyar nyelven írt és nyomtatásban megjelent orvosi könyv, amely sajnos nemcsak hiányt, hanem **orvost** is pótol az akkor ezer sebből vérző országban. Az „elől járó beszédéből” kiemelendő, hogy a Pax corporis szerzője „célközönségnek”, rétegnek írt: **„a sok igyefogyott szegényeknek hasznokra”**. Továbbá: **„Nem akartam én itt az ebben tudósoknak értelmeket megfogni, nem is azoknak írom, hanem a házicselédés gazdáknak s gazdaasszonyoknak és az igyefogyott szegényeknek, kiknek nincsen mindenkor kezek ügyében értelmes orvos, kivált képpen falukon, ahol hamarabb talál segédet a beteg barom, mint a beteg ember. E könyvből pedig szükségéhez képest olvashat; vagy ha maga nem tud, olvastathat mással nyavalyájáról a beteg.”** [6] Könyvében a különböző nyavalyák gyógyítására számos gyógymódot javall, számon tartva betegeinek életkörülményeit. Recept gyűjteményében állandóan mérlegeli páciensei anyagi helyzetét, ezt a felfogását elől járó beszédében is megírta. **„E sok különböző orvosságok közül, ha egyiket nem, megszerkezhetni a másikat; ha maga házában nem, feltalálja másénál is; ha egytől nem, öszveszerkezheti többtől. Nem is igazítok mind patikára, hanem nagyrészt házuknál feltalálható szereket igyekeztem a szegényeknek kedvéért előszámlálni. Adja Isten, hogy a munka szolgáljon és használjon az én tölem feltöltött szent végre, Istennek dicsőségére, sok keservesen nyögő elhagyatott betegeknek vigasztalására: Ámen Írtam N. ENYEDEN SZ. Jak. Hav. 24. napján 1687 PÁPAI PÁRIZ FERENC”** [6]

A Pax corporis – nyolc könyvből, hatvannyolc fejezetből álló, s mintegy száz betegségről szóló mű – világos tagolódása, szerkezete, nyelve, stílusa biztosítja nagy népszerűségét. A Pax corporis ma már nem orvosi tanácsadó, hanem tudománytörténeti érték, irodalmi különlegesség, de üzenete is van, mert már abban az időben megfogalmazódtak benne az egészséges életmód arany szabályai, mint például a helyes táplálkozás (szól a nehezen emészthető ételek, igen hideg italok ellen, a rendetlen ételek kívánásáról), a dohányzás és részegeskedés káros voltára hívja fel a figyelmet. Nem tartja jónak: „az igen melegen való járást, a hevülés után hirtelen való meghűlést, az igen meleg házban való lakást” stb. [2]. Tudvalevőleg a Pax corporis első kiadása hét könyvből állt, az 1695-ös kiadás már át van javítva és nyolc könyvre van kibővíve, ennek első

részében „a külső nyavalyákról értekezik”, majd „Az apró gyermekek külső és belső közönségesebb nyavalyáiról” ír, ez a rész gyakorlati igény kielégítésére került a műbe. De mindezek mellett megmaradt példának az író humanista szándéka, bizakodó útkeresése a test és lélek békességéhez. A Pax Corporist a jelzett tulajdonságai alapján úgy is értékelhetjük, mint az első magyar nyelven nyomtatásban megjelent „Orvos a családban” típusú kiadványt. A szerző is megjegyzi, hogy hasonló írásról magyar nyelven nincsen tudomása. A Pax corporis kiadásaira vonatkozó ismereteink alakulását tanulságos követni. Míg a XVIII. századi bibliográfiai utalások 6-7-8 kiadásról tesznek említést, addig a XIX. század végétől napjainkig a kiadások száma gazdagodott. Vita Zsigmond 1962-ben megjelent könyvészeti dolgozatából értesülünk, hogy megtalálta az 1755. és 1764. évi kiadásokat. Így ekkor a Pax corporis kilenc kiadása volt ismert. Szállasi Árpád (1975), megtalálta a Wespriemi által említett 1756-os kiadást és talált egy 1752-es kiadást is, így az ismert kiadások száma a jelenlegi ismereteink alapján 11. Három a XVII, nyolc a XVIII. században jelent meg. [7]

PÁPAI PÁRIZ FERENC EMLÉKEZETE

A Nagynyeddi Református Kollégium udvarán mellszobor, emléktábla őrzi emlékét, továbbá a kollégium emléklapokat is létrehozott. A szakirodalomban is számos írás emlékszik a polihisztor, enciklopédikus tudós tevékenységére.

Íme néhány példa:

- Dézsi Lajos: Pápai Páriz Ferenc. Magyar Történelmi Társaság Kiadásában, Budapest, 1899.
 - Kótay Pál: Orvos Történelmi Közlemény: 1955.-1958/8-9.-1965.
 - Spielmann József: A közjó szolgálatában. Kriterion Kiadó, Bukarest, 1976.
 - Nagy Géza: Békességet magamnak, másoknak. Kriterion Kiadó, Bukarest, 1977.
 - Hampel Polixena: A Nagynyeddi „Főnix” Pápai Páriz Ferenc élete. Kálvin Kiadó, Budapest, 1997.
 - Józsa János: Tanulmányok (szerk., előszó: Szilágyi Józsa Mária), Kriterion kiadó, Kolozsvár, 2016.
- Munkái, irodalomtörténeti értéként, szövegkiadásként ma is megjelennek:
- Pax Corporis, szövegkiadás. Magvető Kiadó. Budapest, 1984.
 - Pax Corporis, szövegkiadás, Debrecen, Alföldi nyomda, 2005.

- Pápai Páriz Ferenc: A Gyulafehérvár-nagyenyei
- Bethlen-kollégium alapítása és története. Sajtó alá rendezte: Rácz Emese, Erdélyi Múzeum Egyesület, Kolozsvár, 2016.

A világhálón nagyszámú oldalon olvashatunk utalást, mind Pápai Páriz Ferencre, mind a róla elnevezett intézményekre.

Bereczki Dániel professzor azonosította a Pax Corporisban a Parkinson-kór alaptüneteit, melyeket Pápai Páriz Ferenc James Parkinson előtt másfél évszázaddal leírt. Ennek 2009-es angol nyelvű publikálása óta Pápai jelentős nemzetközi elismertséget kapott, mind nyomtatott szakirodalomban, mind internetes forrásokban. [8]

Pápai Páriz Ferenc emlékére több alapítványt és egyesületet hoztak létre:

1992-ben Magyarországon, Budapesten létrehozott Pápai Páriz Ferenc Alapítvány célkitűzése a menekültek és az áttelepültek segítése, támogatása volt. Az alapítvány 2016-ban megszűnt. [9]

Budapesten működik a Pápai Páriz Egészségnevelési Országos Egyesület, mely könyvkiadással és lakossági egészségnevelő rendezvények szervezésével foglalkozik. [9].

2000-ben Székelyudvarhelyen Balla Árpád MD, PhD által létesített alapítvány célkitűzése egyrészt, hogy évente emlékéremmel és oklevéllel tüntessék ki azon magyar orvosokat és gyógyszerészeket, akik kiváló tudományos és szakmai tevékenységet fejtettek ki Romániában, továbbá, hogy támogassa a folyamatos szakmai továbbképzéseket, valamint ösztöndíj támogatásokat is felvállal orvostanhallgatók számára. [10]

Dr. Szöcs Gyula kezdeményezésére indult 2006-ban a Pápai Páriz Ferenc pályázat, a Nagyenyei Bethlen Gábor Kollégium diákjai számára. [11]

A Magyar Posta Pápai Páriz Ferenc születésének 350. évfordulója alkalmából 1999-ben 300 000 példányban 50 Ft névértékű bélyeget adott ki, Kass János grafikus művész tervezésében.

Halála után méltatták érdemeit kollégái, tanítványai családjának tagjai. A legméltóbb dicséret, mellyel Bod Péter életrajzírója a Magyar Athenas című munkájában (1766) méltatta:

„Volt... jó Deák, Görög, Német, Frantzia, híres Poeta...; jó Philosophus, Historikus, Theologus; az Orvoslás Mesterségében merő Eskulapius, igen hasznos ember, kinek híre-neve mindenkor fenn lészen Erdélyben.” [12]

Befejezésül idézzük a saját maga által írt sírversét, mely a Tristum levamina impetrata Claudiopoli (Kolozsvár, 1694.), című művében található [12]:

„Békét hirdettem s gyakoroltam az iskola székből példával, szóval; béke, miért epedék,

Elhanyagoltam a jussomat is a békére ügyelve, békénél jobbnak mit sem talált a szívem.

Ámde nyugodt békét itt mégsem tudtam elérni, béke reményem hát egy lehetőre fogyott,

Béke jutalma, te béke, te hozzád tartok ezúttal, mert engem Krisztus vesz maga pajzsa alá.”

Irodalom:

1. Pápai Páriz F. - Életem folyása. In: Pápai Páriz Ferenc: Békességet magamnak, másoknak. Szerk.: Nagy Géza. Bukarest, Kriterion. 1977, p.135-176
2. Szablyár F. - A Pax corporis írója. In: Pápai-Páriz F. - Pax corporis, szövegkiadás. Budapest: Magvető Kiadó, 1984, p. 423-461
3. Pápai-Páriz F. - A gyulafehérvár-nagyenyei Bethlen-kollégium alapítása és története (Sajtó alá rendezte: Rácz Emese). Kolozsvár: Erdélyi Múzeum Egyesület, Idea Nyomda; 2016. p. 130-139
4. <https://www.arcnum.hu/hu/online-kiadvanyok/MagyarIrodalom-magyar-irodalomtortenet-1/magyar-irodalomtortenet-pinter-jeno-5116/3-a-magyar-irodalom-a-xvii-szazadban-AAC/a-xvii-szazad-latin-irodalma-E7E/a-nyelvtudomany-ED7/>
5. Józsa J. - Tanulmányok (szerk., előszó: Szilágyi Józsa Mária). Kolozsvár: Kriterion Kiadó; 2016. p. 71-159
6. Pápai-Páriz F. - Pax corporis, szövegkiadás. Budapest: Magvető Kiadó, 1984, p. 14-15
7. Izsák S. - A múlt ösvényein. Orvosművelődési írások. , Kolozsvár: Polis Kiadó;1999. p. 24-25
8. Bereczki D, Balla Á, Pelok B, Szatmári Sz: Pápai Páriz Ferenc nemzetközi elismertsége a Parkinson-kór alaptüneteinek egyik első leírójaként. Orvostudományi Értesítő, 2018, 91:60-66
9. <https://birosag.hu/civil-szervezetek-nevjegyzeke>
10. Balla Á. - Számadás. Székelyudvarhely: Infopress Group Kiadó; 2010. p. 53-58
11. http://www.nyugatijelen.com/jelenido/unnepelt_a_bethlen_gabor_kollegium.php
12. Hampel P. - A Nagyenyei „Főnix”. Pápai Páriz Ferenc élete. Budapest: Kálvin Kiadó; 1997. p. 67, p. 80-82, p. 99-102.